

Beslenme ve diyetetikte insan gücü artışına ihtiyaç var mı?

Prof. Dr. Gülgün Ersoy

1955 yılında Karadeniz Ereğli’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nü “İhsan Doğramacı Üstün Başarı” ödülü alarak 1977 yılında birincilikle bitirdikten sonra aynı yerde akademik eğitimine başladı. Sporcular üzerinde yaptığı araştırmalarla 1988 yılında doçent, 1996 yılında profesör oldu. Toplum Beslenmesi Anabilim Dalı Başkanlığı ve Türkiye Doping Kontrol Merkezi Başkan Yardımcılığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı Sağlık Yüksek Kurulu üyeliği görevlerini yürüten Ersoy’un çeşitli spor federasyonlarının eğitim ve sağlık kurulu üyelikleri sürmektedir. Ersoy, akademik yaşamını İstanbul Medipol Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölüm Başkanı olarak sürdürmektedir.

Diyetisyenlik mesleği, 11 Nisan 1928 tarihli ve 1219 sayılı kanunda tanımlanmış, 6 Nisan 2011 tarihli ve 6225 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan yönetmelikte yapılan değişikliklerle belirlenmiştir. Bu kanunda “*Diyetisyen, beslenme ve diyetetik alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullardan mezun olmuş olan, sağlıklı bireyler için sağlıklı beslenme programları belirleyen, hastalar için tabibin yönlendirmesi üzerine gerekli beslenme programlarını düzenleyen, toplu beslenme yerlerinde beslenme programları hazırlayan ve besin güvenliğini sağlayan sağlık meslek mensubudur*” şeklinde tanımlanmıştır (1, 2). Türkiye’de diyetisyenlik eğitimi, dört yıllık lisans düzeyinde eğitim veren beslenme ve diyetetik bölümlerinde yürütülmektedir. Mevcut bölüm sayısı 2012-2013 öğretim yılında 35, bu bölümlere yeni kayıt yapılan öğrenci sayısı 1.633, eğitimdeki toplam öğrenci sayısı ise 4.541 iken, 2017-2018 öğretim yılında mevcut bölüm sayısı 106, (70’i devlete, 36’sı vakıflara ait), bu bölümlere yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı 4.486, hâlen eğitimine devam eden toplam öğrenci sayısı ise 15.403’tür (3-5).

Mevcut İş Gücü Düzeyi

İlgili bölümlerden mezun sayısı 2001 yılından bu yana yaklaşık 8.000’dir (4).

Daha önceki yıllara ait veri bulunmamaktadır. Türkiye’de 01.11.2018 verilerine göre sağlık sektöründe aktif çalışan diyetisyen sayısı 3.308’dir (6). Diyetisyenlik mesleğinin sağlık ve sağlık sektörü dışında da giderek artan çeşitli istihdam alanları olduğu için diğer mezunlar bu alanlarda çalışmaktadır.

Mevcut Durumun Devamı

Beslenme ve diyetetik eğitimindeki mevcut durumun devam etmesi, yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısının yaklaşık olarak aynı kalması durumunda, eğitimden ve meslekten kayıp oranlarının da dikkate alınması hâlinde, 2023 yılı sonunda diyetisyen sayımızın yaklaşık 31.000 olacağı beklenmektedir (3). Beslenme ve diyetetik eğitiminde 2001 yılından bu yana yaklaşık mezun sayısı 8.000’dir. Bu nedenle, 2023 yılı projeksiyonu yapılırken sağlık sektörünün mevcut arzı yaklaşık 10.000 olarak alınmıştır.

2023 Yılı İçin İş Gücü Düzeyi Hedefleri

Diyetisyenlik mesleği için sağlık sektörü dışında da çok sayıda istihdam alanı olduğundan burada sadece sağlık sektörü için olan hedefler üzerinde durulacaktır.

- Hastaneler için diyetisyen ihtiyacı;
- Sağlık Bakanlığı verilerine göre yataklı

servisler ve hastane yemekhaneleri için her 150 yatak başına 1 diyetisyen olmak üzere, yaklaşık 2.000’dir.

- Ayakta hasta muayeneleri için endokrinoloji, iç hastalıkları ve kardiyoloji polikliniklerine yapılan başvuruların (2017 yılı için yaklaşık 60 milyon başvuru ve 2023 yılında da bu verinin yaklaşık aynı kalacağı varsayıldığında) ortalama dörtte birinin diyet polikliniğine ihtiyaç duyacağı ve bir diyetisyenin günde 20 başvuru alabileceği varsayılarak yaklaşık 3.400’dür.

- Toplam olarak hastanelerin ihtiyacı yaklaşık 5.400 diyetisyendir.

• Türkiye Halk Sağlığı Kurumu’nun birinci basamak ihtiyacı; her il için 2 diyetisyene ek olarak, nüfusu 100.000’den fazla olan Toplum Sağlığı Merkezleri için (hâlen sayıları 202 olup, 2023’de yaklaşık 250 olması beklenebilir) bir diyetisyen olmak üzere yaklaşık 400’dür (Türkiye Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü tarafından revize çalışmaları devam ettiğinden, bu veri güncel değildir.) (7).

Hâli hazırda planlama aşamasında bulunan obezite merkezleri ve Sağlıklı Hayat Merkezleri için de diyetisyen planlamasına gereksinim duyulacağı göz önüne alındığında 200 diyetisyen ilave olarak planlanmıştır. Bu verilerden hareketle, sağlık sektörü için, 2023 yılı

toplam diyetisyen ihtiyacı yaklaşık 6.000 olarak belirlenmiştir. Diyetisyenlik mesleği için sağlık ve sağlık sektörü dışında çok çeşitli istihdam alanları olduğundan ötürü bu ihtiyaca göre eğitim projeksiyonlarına bu yazıda yer verilmemiştir.

Yurtdışı örneği olarak ABD ve bazı Avrupa ülkeleri incelendiğinde toplam diyetisyen sayısının ABD'de 89.300, Kanada'da 9.000, İngiltere'de 9.556, Fransa'da ise 6.500 olduğu görülmektedir. ABD'de çalışan diyetisyenlerin %49'unun, Kanada'da çalışan diyetisyenlerin %45'inin, Fransa'da çalışan diyetisyenlerin ise %65'inin klinikte (poliklinik, hasta bakım merkezleri, ayakta tedavi merkezleri, hastaneler) çalıştığı, serbest çalışanların oranının ise %6-20 arasında değiştiği görülmektedir (8, 9). Nüfusa oranlandığında diyetisyen başına düşen kişi sayısı sağlık ve sağlık sektörü dışında yaklaşık olarak Türkiye ve Fransa'da 10 bin, İngiltere'de 6.900, Kanada'da 4.000, ABD'de ise 3.700 kişidir.

Sonuç

Diyetisyenlik alanında, eğitimdeki mevcut durumun devam etmesi durumunda 2023 yılında diyetisyen sayısı yaklaşık 31.000 olacaktır. Sağlık sektöründe 2023 yılı için diyetisyen ihtiyacı ise, yaklaşık 6.000 olarak belirlenmiştir. Bu durum, sağlık sektöründe 6.000'den fazla diyetisyenin istihdam edilemeyeceği anlamına gelmektedir. Ancak Beslenme ve Diyetetik mesleğinin sağlık ve sağlık sektörü dışında çok çeşitli istihdam alan-

ları olduğundan dolayı kontenjanlarla ilgili tartışma konumuz dışında kalmakta ve önümüzdeki yıllarda diyetisyenlerin yeni alanlarda istihdamının söz konusu olduğu düşünüldüğünde, bu sayının yeterli olacağı görülmektedir. Ancak planlama, dinamik bir süreçtir. Bu nedenle değişen veriler ve ihtiyaçlar ışığında yapılan bu planlamalar her yıl güncellenmektedir.

ABD ve bazı Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında, ülkemizde diyetisyen başına düşen kişi sayısının, Fransa dışındaki diğer ülkelerden daha fazla olduğu görülür. Diyetisyen sayımızın yaklaşık 31.000 olacağı beklentisi ile diğer Avrupa ülkeleri ile benzer konuma ulaşılacağı öngörülmektedir. ABD ve Avrupa ülkelerinde çalışan diyetisyenlerin yaklaşık yarısına yakın bir kısmının serbest ve klinik dışında çalışıyor olmasının 2023 yılı diyetisyen arzını desteklediği söylenebilir.

Kaynaklar

- 1) 6 Nisan 2011 Tarih ve 6225 Sayılı Kanun (Erişim Tarihi: 30.10.2018).
- 2) Tayfur M. Barış O. Baştaş NN. Diyetisyenlik eğitimi ve meslek etiği. Hatiboğlu Yayınları: 158. Ankara, 2014.
- 3) 2023 Yılı Sağlık İş Gücü Hedefleri ve Sağlık Eğitimi E-Bülten <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/2915,sigdb-bulten1-23072015pdf.pdf?0&tag1=A08F35DE73208904761A6AC289C00E5EB8CBD9CA> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)
- 4) Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 02.11.2018)
- 5) ÖSYM Lisans Yerleştirme Sonuçları Analiz Sayfası (<http://web.ee.hacettepe.edu.tr/osym/index.php?sselectedYear=2018&selectedUniversityCode=&sel>

Diyetisyenlik alanında, eğitimdeki mevcut durumun devam etmesi durumunda 2023 yılında diyetisyen sayısı yaklaşık 31.000 olacaktır. Sağlık sektöründe 2023 yılı için diyetisyen ihtiyacı ise, yaklaşık 6.000 olarak belirlenmiştir. Bu durum, sağlık sektöründe 6.000'den fazla diyetisyenin istihdam edilemeyeceği anlamına gelmektedir.

ectedType=&selectedComparisonType=&selectedStatus=&selectedCombination=1&selectedShowQuotaNotFull=1&selectedKeyword1=BESLENME+VE+D%DDYETET%DDK&selectedKeyword2=&selectedSortOrder=min) (Erişim Tarihi: 27.11.2018)

6) T.C. Sağlık Bakanlığı Personel Takip Sistemi (SPTS) ((Erişim Tarihi: 30.10.2018).

7) 2023 Yılı Sağlık İş Gücü Hedefleri ve Sağlık Eğitimi Raporu <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/2912,2023saaglikgitimibaski-webpdf.pdf?0&tag1=F5D3B4615C9B33C44FD202329148FB0FA3778B85> (Erişim Tarihi: 02.11.2018).

8) International Confederation of Dietetic Association, (<https://www.internationaldietetics.org/>) (Erişim Tarihi: 27.11.2018).

9) Bureau of Labor Statistics in USA (<https://www.bls.gov/ooh/healthcare/dietitians-and-nutritionists.htm>) (Erişim Tarihi: 27.11.2018).